YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

23 päivänä toukokuuta 2000 *

Asiassa C-104/98,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Johann Buchner ym.

vastaan

Sozialversicherungsanstalt der Bauern

ennakkoratkaisun miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) 7 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat D. A. O. Edward ja L. Sevón sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann ja H. Ragnemalm (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Buchner ym., edustajanaan asianajaja J. Winkler, Linz,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään kanslerinviraston ylitarkastaja C. Pesendorfer,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Assistant Treasury Solicitor J. E. Collins, avustajanaan C. Vajda, QC,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja J. P. Kuijper ja oikeudellisen yksikön virkamies M. Wolfcarius, avustajanaan asianajaja T. Eilmansberger, Bryssel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Buchnerin ym:iden, edustajanaan J. Winkler, Itävallan hallituksen, asiamiehenään kanslerinviraston virkamies G. Hesse, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään J. E. Collins, avustajanaan C. Vajda, ja komission, asiamiehenään M. Wolfcarius, avustajanaan T. Eilmansberger, 8.6.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.9.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on esittänyt 31.3.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.4.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24; jäljempänä direktiivi) 7 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Buchner ja 12 muuta valittajaa sekä Sozialversicherungsanstalt der Bauern ja jossa viimeksi mainittu on kieltäytynyt myöntämästä valittajille varhennettua vanhuuseläkettä työkyvyttömyyden vuoksi.

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa kielletään kaikki sukupuoleen perustuva syrjintä erityisesti etuuksien laskentaperusteissa.

4 Tällainen syrjintä voi olla perusteltua vain direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla. Sen mukaan direktiivi ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle pelkästään eläkeiän määrittelyä vanhuus- ja työeläkkeen myöntämiseksi vaan myös sen mahdollisia vaikutuksia muihin etuuksiin.

5 Direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on säännöllisesti tarkasteltava 1 kohdan mukaisesti soveltamisalan ulkopuolelle jätettyjä kysymyksiä arvioidakseen, onko niiden pysyttäminen soveltamisalan ulkopuolella niissä tapahtuneen sosiaalisen kehityksen kannalta perusteltua."

6 Direktiivin 8 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan kuuden vuoden kuluessa sen tiedoksi antamisesta. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset, myös 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti toteutetut toimenpiteet, kirjallisina komissiolle.

Niiden on ilmoitettava komissiolle seikoista, joiden vuoksi 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kysymyksiä koskevia voimassa olevia säännöksiä pysytetään, sekä mahdollisuuksista arvioida niitä myöhemmin."

7 Direktiivin 9 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Seitsemän vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta jäsenvaltioiden on annettava komissiolle kaikki tiedot, jotka se tarvitsee voidakseen laatia tämän direktiivin täytäntöön panemisesta neuvostolle annettavan kertomuksen ja tehdä ehdotuksia tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisen mahdollisesti edellyttämiksi jatkotoimenpiteiksi."

Kansallinen lainsäädäntö

8 Bauern-Sozialversicherungsgesetzin (maanviljelijöiden sosiaaliturvasta annettu laki; jäljempänä BSVG) 122 c §:n 1 momentissa, sellaisena kuin tämä laki on muutettuna 1.9.1996 voimaan tulleella vuoden 1996 Strukturanpassungsgesetzillä (rakennemuutoslaki, Bundesgesetzblatt, jäljempänä BGBl., 1996, s. 201), säädetään seuraavaa:

"Miespuolisella vakuutetulla on 57 vuotta täytettyään ja naispuolisella vakuutetulla 55 vuotta täytettyään oikeus työkyvyttömyyden vuoksi varhennettuun vanhuuseläkkeeseen edellyttäen, että

1) odotusaika on täyttynyt (111 §),

2) hän on täyttänyt määräpäivää välittömästi edeltävien 36 kalenterikuukauden aikana 24 pakollisen eläkevakuutuksen maksukuukautta tai määräpäivää välittömästi edeltävien 180 kalenterikuukauden aikana 36 pakollisen eläkevakuutuksen maksukuukautta eikä hän pysty sairauden tai vamman tai ruumiillisten tai henkisten voimiensa heikentymisen vuoksi harjoittamaan sellaista itsenäistä ammattia, joka vaatii samankaltaista koulutusta ja samantasoisia tietoja ja kykyjä kuin se ammatti, jota vakuutettu on viimeksi harjoittanut vähintään 60 kalenterikuukauden ajan, ja hänen henkilökohtainen työpanoksensa oli tarpeen kyseisen elinkeinon jatkamiseksi."

9 Ennen Strukturanpassungsgesetzin säätämistä voimassa olleiden säännösten, viimeksi BSVG:n 122 c §:n mukaan, sellaisena kuin se oli säädettynä BSVG:n muuttamisesta 18. kerran annetulla lailla (BGBl. 1993, s. 337), joka tuli voimaan 1.7.1993, maanviljelijöillä oli oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen pysyvän työkyvyttömyyden perusteella. Kuitenkin ennen 1.9.1996 sekä miehet että naiset saattoivat hakea tällaista eläkettä 55 vuotta täytettyään.

10 Maanviljelijöillä oli ennen 1.7.1993 samoilla edellytyksillä oikeus eläkkeeseen, jota kutsuttiin "työkyvyttömyyseläkkeeksi".

11 Itävallassa naisten lakisääteinen eläkeikä on 60 vuotta ja miesten 65 vuotta.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Sozialversicherungsanstalt der Bauern hylkäsi pääasian valittajien — jotka ovat kaikki syntyneet syyskuun 1941 ja heinäkuun 1942 välisenä aikana — hakemukset varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisestä työkyvyttömyyden vuoksi sillä perusteella, että tällaisen etuuden myöntäminen edellyttää, että miespuoliset vakuutetut ovat täyttäneet 57 vuotta. Valittajat eivät kuitenkaan täyttäneet määräpäivänä kyseistä ikää koskevaa edellytystä.

13 Alimman oikeusasteen tuomioistuimet hylkäsivät valittajien näistä päätöksistä tekemät valitukset, ja Oberlandesgericht Linz pysytti tuomiot muutoksenhaun jälkeen.

14 Pääasian valittajat arvostelevat kansallisessa tuomioistuimessa tekemissään Revision-valituksissa muutoksenhakutuomioistuimen antamia tuomioita ja vaativat riitautettujen päätösten muuttamista siten, että heidän alkuperäiset hakemuksensa hyväksytään. Pääasian valittajat väittävät, että laissa 1.9.1996 alkaen asetettu eri ikäedellytys miehille ja naisille on yhteisön oikeuden tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaista ja että heidän eläkeoikeutensa syntymiseen riittää 55 vuoden täyttäminen.

15 Sozialversicherungsanstalt der Bauern väittää ainoastaan, että yksikään pääasian valittajista ei ole täyttänyt sovellettavassa lainsäädännössä kyseisen etuuden myöntämiseksi edellytettyä 57 vuoden ikää. Muiden myöntämisedellytysten täyttymistä ei ole riitautettu. On selvää, että kaikki valittajat olivat määräpäivänä täyttäneet 55 vuotta.

16 Oberster Gerichtshof päätti näissä olosuhteissa lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava niin, että siinä sallitaan jäsenvaltion vahvistavan eri eläkeiän vain sellaisten eläkeoikeuksien osalta, jotka myönnetään yksinomaan vanhuuseläkeiän saavuttamisen vuoksi, vai onko tätä poikkeussääntelyä sovellettava myös eläkeoikeuksiin, jotka tosin saadaan vasta tietyn iän saavuttamisen jälkeen mutta myönnetään ainoastaan invaliditeetin (työkyvyttömyyden) vuoksi?

2) Onko direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ja 2 kohtaa tulkittava niin, että jäsenvaltio voi korvata direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä aikaisemman sääntelyn, jonka mukaan eläkeikä oli sama molemmille sukupuolille (tässä tapauksessa 55 vuotta), uudella sääntelyllä, jonka mukaan eri sukupuoliin sovelletaan eri eläkeikää (tässä tapauksessa miesten osalta 57 vuotta ja naisten osalta 55 vuotta)?"

17 Näillä kahdella kysymyksellä, joita on tutkittava yhdessä, kansallinen tuomioistuin kysyy ennen kaikkea, onko direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyä poikkeusta tulkittava siten, että se soveltuu työkyvyttömyyden vuoksi varhennetun vanhuuseläkkeen kaltaiseen etuuteen, jonka osalta kansallisessa lainsäädännössä on säädetty direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen eri ikäedellytys eri sukupuolille.

18 Aluksi on todettava, että pääasiassa kyseessä oleva etuus kuuluu direktiivin soveltamisalaan ja että se on syrjivä siltä osin kuin etuuden saaminen edellyttää eri vähimmäisikää miehiltä ja naisilta.

19 Itävallan hallitus katsoo, että etuus on todellisuudessa direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu vanhuuseläke eikä työkyvyttömyysetuus, johon eläkeiän vahvistaminen voisi vaikuttaa.

20 Tältä osin on todettava, että vaikka kyseisen etuuden myöntäminen edellyttääkin tiettyä ikää, tämä etuus myönnetään kuitenkin ainoastaan niille, jotka eivät enää pysty sairauden tai vamman tai ruumiillisten tai henkisten voimiensa heikentymisen vuoksi harjoittamaan ammattia.

21 Tällainen etuus ei voi olla direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu vanhuuseläke. Kyseistä poikkeussäännöstä on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava tasa-arvoisen kohtelun perustavanlaatuisen periaatteen osalta suppeasti (ks. mm. asia C-328/91, Thomas ym., tuomio 30.3.1993, Kok. 1993, s. I-1247, 8 kohta).

22 Näin ollen on ratkaistava, voidaanko vanhuuseläkkeen saamiseksi vahvistetun eläkeiän katsoa vaikuttaneen siihen, että eri sukupuolille on asetettu pääasiassa kyseessä olevan etuuden myöntämiseksi eri ikäedellytys.

23 Tältä osin on huomattava, että väliaikainen eri eläkeiän voimassapitäminen eri sukupuolille voi edellyttää, että direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen toteutetaan toimenpiteitä, jotka kuuluvat erottamatta tähän poikkeussääntelyyn, ja että tällaisia toimenpiteitä muutetaan (ks. tänään julistettava tuomio asiassa C-196/98, Hepple ym., Kok. 2000, s. I-3691, 3 kohta).

24 Jos jäsenvaltiota, joka on vahvistanut miehille ja naisille eri eläkeiän, kiellettäisiin toteuttamasta tai muuttamasta tähän eläkeiän eroon liittyviä toimenpiteitä direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen, direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetyllä poikkeuksella ei olisi enää tehokasta vaikutusta (ks. em. asia Hepple ym., tuomion 24 kohta).

25 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin kun jäsenvaltio määrittelee direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti erilaisen eläkeiän miehille ja naisille vanhuus- ja työeläkkeen myöntämiseksi, ala, jolla poikkeaminen sallitaan ja joka on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritelty ilmaisulla "sen mahdollisia vaikutuksia muihin etuuksiin", kattaa vain muissa etuusjärjestelmissä olevat syrjivät säännökset, jos ne liittyvät tarpeellisella ja objektiivisella tavalla tähän eläkeikää koskevaan eroon (ks. mm. em. asia Thomas ym., tuomion 20 kohta; asia C-92/94, Graham ym., tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2521, 11 kohta ja asia C-139/95, Balestra, tuomio 30.1.1997, Kok. 1997, s. I-549, 33 kohta).

26 Näin on asianlaita, jos tämä syrjintä on objektiivisesti tarpeen, jotta vältettäisiin sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vaarantuminen tai jotta turvattaisiin työeläkejärjestelmien ja muiden etuusjärjestelmien välinen johdonmukaisuus (ks. em. asiat Thomas ym., tuomion 12 kohta; Graham ym., tuomion 12 kohta ja Balestra, tuomion 35 kohta).

27 Sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämistä koskevan edellytyksen osalta on todettava ensinnäkin ennakkoratkaisupyynnöstä ja Itävallan hallituksen kirjallisista huomautuksista ilmenevän, että varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen työkyvyttömyyden vuoksi edellyttää eri ikää eri sukupuolilta ennen kaikkea talousarvioon liittyvistä syistä.

28 Tältä osin on huomattava, että vaikka talousarvioon liittyvät näkökohdat voivat olla jäsenvaltion sosiaalipoliittisten ratkaisujen perustana ja vaikuttaa sen työntekijöiden suojelemiseksi toteuttamien toimenpiteiden luonteeseen tai laajuuteen, ne eivät kuitenkaan sellaisinaan merkitse tällä politiikalla tavoiteltuja päämääriä eikä niillä näin ollen voida perustella jompaankumpaan sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää (asia C-343/92, Roks ym., tuomio 24.2.1994, Kok. 1994, s. I-571, 35 kohta).

29 Yhteisöjen tuomioistuimessa ei ole sitä paitsi esitetty talousarvioon liittyvien yleisten näkökohtien lisäksi yhtään perustelua, jolla osoitettaisiin sellainen sosiaaliturvajärjestelmien keskinäinen riippuvuus, johon pääasiassa kyseessä olevan syrjinnän poistaminen voisi vaikuttaa.

30 Näissä olosuhteissa on katsottava, että kyseisen syrjinnän poistaminen ei voi vaikuttaa vakavalla tavalla koko sosiaaliturvajärjestelmän taloudelliseen tasapainoon.

31 Toiseksi on todettava työkyvyttömyyden vuoksi myönnettävän varhennetun vanhuuseläkkeen ja vanhuuseläkkeen välisen johdonmukaisuuden säilyttämisen osalta, että näiden kahden etuuden välillä ei ole muuta yhteyttä kuin se, että viimeksi mainittu korvaa ensiksi mainitun vakuutetun tullessa lakisääteiseen eläkeikään.

32 Kyseessä olevan etuuden saamiseksi edellytetyn vähimmäisiän ja lakisääteisen eläkeiän välillä ei ole selvää yhteyttä, koska työkyvyttömyyden vuoksi myönnettävän varhennetun vanhuuseläkkeen vähimmäisiäksi on vahvistettu naisilla 55 vuotta eli viisi vuotta lakisääteistä eläkeikää vähemmän, kun taas miehillä se on 57 vuotta eli kahdeksan vuotta lakisääteistä eläkeikää vähemmän.

33 Kuten tämän tuomion 27 kohdasta lisäksi ilmenee, varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämiselle työkyvyttömyyden vuoksi on asetettu edellytykseksi eri ikä eri sukupuolille ennen kaikkea talousarvioon liittyvistä syistä.

34 Näin ollen ei voida väittää, että pääasiassa kyseessä oleva syrjintä olisi objektiivisesti välttämätöntä vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyden vuoksi varhennetun vanhuuseläkkeen välisen johdonmukaisuuden turvaamiseksi.

35 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen syrjintä ei liity välttämättä miesten ja naisten eri eläkeikään, minkä vuoksi siihen ei sovelleta direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyä poikkeusta.

36 Esitettyihin kysymyksiin on näin ollen vastattava, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava siten, että se ei sovellu työkyvyttömyyden vuoksi varhennetun vanhuuseläkkeen kaltaiseen etuuteen, jonka osalta kansallisessa lainsäädännössä on säädetty direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen eri ikäedellytys eri sukupuolille.

Tuomion ajalliset vaikutukset

37 Itävallan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset ehdottivat istunnossa, että mikäli yhteisöjen tuomioistuin katsoisi Itävallan lainsäädännön olevan yhteisön oikeuden vastainen, sen olisi rajoitettava tuomion ajallisia vaikutuksia.

38 Itävallan hallitus vetosi tämän pyyntönsä tueksi siihen, että syrjivien toimenpiteiden poistamisella olisi huomattavia taloudellisia seurauksia, kun taas Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus vetosi kansallisessa tuomioistuimessa esiin tulleiden kysymysten uutuuteen.

39 On todettava, että yhteisöjen tuomioistuin voi vain poikkeustapauksissa, yhteisön oikeusjärjestykseen erottamattomasti kuuluvaa yleistä oikeusvarmuuden periaatetta soveltaen, ryhtyä rajoittamaan kaikkien asianomaisten henkilöiden mahdollisuutta vedota sen tulkitsemaan oikeussääntöön vilpittömässä mielessä perustettujen oikeussuhteiden pätevyyden kyseenalaistamiseksi (asia 24/86, Blaizot, tuomio 2.2.1988, Kok. 1988, s. 379, 28 kohta ja asia C-163/90, Legros ym., tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4625, 30 kohta).

40 Pääasiassa on ensinnäkin todettava, että sinä päivämääränä, jona kansallinen lainsäädäntö hyväksyttiin, direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkinnasta oli jo olemassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka perusteella Itävallan tasavalta saattoi arvioida kansallisten säännösten yhteensopivuutta direktiivin kanssa (ks. mm. asia C-9/91, Equal Opportunities Commission, tuomio 7.7.1992, Kok. 1992, s. I-4297; em. asia Thomas ym. ja em. asia Graham ym.).

41 Toiseksi ennakkoratkaisupyyntöön annetusta tuomiosta jäsenvaltiolle mahdollisesti aiheutuvat taloudelliset seuraukset eivät sellaisenaan oikeuta rajoittamaan tämän tuomion ajallisia vaikutuksia (ks. mm. yhdistetyt asiat C-367/93—C-377/93, Roders ym., tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2229, 48 kohta; asia C-137/94, Richardson, tuomio 19.10.1995, Kok. 1995, s. I-3407, 37 kohta ja yhdistetyt asiat C-197/94 ja C-252/94, Bautiaa ja Société française maritime, tuomio 13.2.1996, Kok. 1996, s. I-505, 55 kohta).

42 Näin ollen tämän tuomion ajallisia vaikutuksia ei ole syytä rajoittaa.

Oikeudenkäyntikulut

43 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 31.3.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun

neuvoston direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava siten, että se ei sovellu työkyvyttömyyden vuoksi varhennetun vanhuuseläkkeen kaltaiseen etuuteen, jonka osalta kansallisessa lainsäädännössä on säädetty direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen eri ikäedellytys eri sukupuolille.

Rodríguez Iglesias	Edward	Sevón
Kapteyn	Gulmann	Puissochet
Hirsch	Jann	Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 23 päivänä toukokuuta 2000.

R. Grass	G. C. Rodríguez Iglesias
kirjaaja	presidentti